

BUDA-PESTA

3 Aprilé st. v.
15 Aprilé st. n.

Va esi duminéc'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 14.

ANULU XIII.
1877.

Pretulu pe unu anu 10 fl. ;
Pe 1/2 de anu 5 fl. ; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

EDUCATIUNEA SECSULUI FRUMOSU.

(Fine.)

Nu trecusera nici diece zile, si éta-me de nou la o serata familiara cu dómnele Rucsandra, Despina, Zoitia s. a. s. a. De asta-data societatea érá cu multu mai numerósa, chiar dupa cum prorocise dn'a Zoitia.

Sè vedi inse alta comédia : intre cele de fatia zarii si pe cele dóue directrice de *pension*, de care fu vorb'a mai de une zile. Pe una din acestea, adeca pe dn'a *Bachstelzenberger*, o cunosceam personalminte ; érá dn'a *Gragoravieskowsky* numai din vedere mi-érá cunoscuta. In ambele directrice eu nu puteam vedé decâtu o oscire aliata, pe care si-o adusera adversarele mele, cá sè me bata mai cu inlesnire.

Ce bine érá, déca nu m'asiu fi insarcinatu sè facu lectiuni de crescere ! Din intemplané eram ragusitu si me temeam, cá tonulu meu nu va placé frumóseloru ascultatóre. Dreptu aceea me si trasesem prin ânghetiele salonului in sperantia, ca voiu fi trecutu cu vederea si cá astu-felu lucrulu va remané balta.

Indesiertu !

Dómn'a Zoiti'a me zari si me invità sè cuprindu locu la mésa, undé siedea d-ei cu dómnele Rucsandra si Despina si cu cele dóue directrice. Nu érá modru d'a refusá. Urmai

deci gratióssei invitatiuni si ocupai, fara si-o vaire, locul ce-mi fusese avisatu.

— E bine, domnule, cum e cu lectiunea promisa ? me intrebà una din comesene.

— Cum sè fia ? respunsei. Am sè me tinu de cuventu si sè implinescu ce am promis. Binevoiti inse a admite o mica restrictiune : vorb'a se nu fia de-o lectiune formala, ci de-o simpla conversare cá cea din rëndulu trecut ; càci nu posedu fericitulu daru de-a face lectiuni, care sè póta placé si dómneloru pe candu in conversatiune, ce e dreptu, me simtiu ceva mai tare. Speru, cá sunteti de acordu spre a-mi incuviintiá acésta cerere.

— N'avemu nimicu de contraditsu, adau-se dómn'a Rucsandra. Grabesce numai de ne esplica, pentru ce nu consimti dta cu modulu, cum ne crescemu noi copilele ? Aveai banueli si nedumeriri ; sè vedemu ce temeuri poti aduce in favórea loru.

— Mai antâiu de tóte, ve rogu, sè-mi respundeti la urmatórea intrebare : sunteti dvóstre romane ?

— Suntemu ! respunsera cele trei, pe candu ambele directrice cam strimbau din nasu.

Eu continuai : bine ; diceti, cá sunteti romane. Acum inca una : voiti dvóstre, ca si ur-

masii sè ve fia romani? voiti, cá fetele dvóstre, mai vêrtosu, sè fia romane pana candu le va tiné Ddiu in viétia?

— Voimu!

— Déca voiti, pentru ce nu dati copileloru dvóstre o educatiune nationala?

La aceste cuvinte ale mele, dómnele directrice ale pensionului strimbau si mai reu din nasu; éra Despina privindu-me c'unu surisu de ironía mi-dise:

— Pentru Ddiu, domnule, éra te legi de cuventulu *nationalu*; pré faci abusu de cuvinte, candu pretindi cá si educatiunea sè fia nationala. Dar in fine ai face bine sè ne spuni, ce intielegi dta prin *educatiune nationala*.

Éta ce intielegu. Prim'a conditiune a educatiunii nationale este *limb'a materna* a fiacarui elevu séu eleve. Prin urmare copilele dvóstre, inainte d'a invetiá nemtiesce, ungresce séu frantiuzesce, trebue sè invetie romanesce. Bas'a la invetiatur'a limbei materne se pune in familia, apoi se largesce si se intaresce in scóla. Poftiti esemple? Uitati-ve la nemti, la unguri si la francesi. In casele acestora copíi pana sunt mici n'audu alta limba decâtu cea supta de la mama! sosindu apoi timpulu instructiunii, copíi se tramitu in scóle nationali, cá sè-si primésca primele cunoscintie in limb'a materna; limbele straine vinu apoi mai tardu si se invétia numai pe temeulu celei materne.

— Intielesu-m'ati, dómneloru?

— Te-amu intielesu; binevoiescè a mêná verb'a mai departe.

— Asiá facu germanii, francesii, ungurii, englesii, grecii s. a. s. a. Dar dvóstre ce faceti? Copilele dvóstre pana sunt in familia, nu vorbescu mai de locu limb'a mamei, ci a doiceloru, a servitórielor. Mi-aducu bine a minte, dómna Despino, cá Ilencuti'a dtale, d'abiá in etate de cincii ani incepuse a gân-gaví câte-unu cuventu romanescu. Asiá este?

— Ai dreptate!

— Sè mergemu mai departe. Dupa ce copilele dvóstre in casa n'au invetiatu mai nimicu romanesce, apoi candu ajungu la anii de scóla, le tramiteti in scóle nemtiesci, ungresci etc., unde limb'a romana de locu nu se aude. Prin urmare copilele dvóstre ne avendu nici mâcaru ideia de limb'a loru nationala, nu numai cá nu se deprindu a o iubi, ci din contra invétia a o despretiui si-o despretiuescu in tóta viétia, càci invetiulu din copilaría anevoia se mai desradecinéza. Copilele dvóstre nu voru mai fi romane, de óre-ce loru le lip-

sesce prim'a conditiune a nationalitátii, adeca limb'a séu mai bine, amorulu limbei. Cum se impaca aceste cu vointi'a ce diceati mai adineori cá aveti d'a face din fetele dvóstre romane? Rspundeti!

— Bine — dise dómn'a Rucsandra — atunci ce ar fi de facutu, cá sè nu se intemple ceea ce credi dta?

— Ar trebuí, cá dvóstre sè invetiati mai antáiu in familia pe copile limb'a materna, éra dupa aceea sè le dati in *scóle romanesce*. Mai lasati-ve, dómneloru, de acelu ticalosu prejudetiu, cá scólele romanesce n'aru fi de nici o tréba si cá numai cele straine ar fi in stare sè inzestreze tinerimea cu cunoscintiele recerute. Faceti o incercare si ve veti convinge, cá scólele romane sunt totu asiá de bune pentru romani cá si cele nemtiesci pentru nemti. Invétia-ti de la straini a lucrá cum lucra ei. Intrebati pe unu francesu pentru ce nu-si tramite copilasii mai antáiu in scóle englese?

— Asiá dara, — reflectà du'a Zoitia, — educatiunea nationala va sè dica a-si dá copíi la scóle romane, cá sè câstige amorulu si respectulu limbei. Atât'a e totulu?

— Mai sunt si altele. Pe langa cunoscintia si amorulu limbei materne, educatiunea nationala mai pretinde si simtieminte romanesce. Aceste se dobandescu totu prin instructiune séu prin deprinderi in viétia domestica. Copilele dvóstre spre a se puté inzestrá cu simtieminte romanesce, trebue sè invetie de la dvóstre a respectá religiunea parintésca; in scóla trebue sè invetie *istori'a nationala*, cá sè-si intarésca consciinti'a nationalitátii. In viétia sociala copilele dvóstre, sè cultive datinele nationale, éra nu cele straine, cari nu sunt proprietatea loru. Déca studiéza câte diece ani musica, dinsele sè nu se rusíneze a esecutá si piese nationale, ci din contra sè le esecuteze cu mandria. In fine, déca Dvóstre procurati copileloru opuri de cetitu, nu despretiuiti scrierile romanesce; indemnati-le sè se ocupe cu literatur'a romana, chiar si atunci candu ele n'ar avé atragere spre acésta.

Dómn'a Rucsandra me intrerupse dicédu, cá intielege fórte bine ce vreu sè dicu. Dar continua d-ei, ce sè facemu noi déca lipsescu scólele romane pentru instructiunea mai inalta de fete? Suntemu silite sè ne tramitemu baiatele la *pensióne*; apoi in *pensióne* scíi Dta, cá nu se ocupa cu d'alu de ce spunea. In privinti'a acésta m'ai bune informatiuni ti-ar puté da dómn'a Bachstelzenberger, pe care, déca nu me insielu, ai onórea a o cunósce.

— Sè me scuse dóm'n'a directrice, déca-mi permitu a-i declará, cà dsa e moralmente îndatorata a purtá grija si de educatiunea nationala a eleveloru. Dómnei directrice nu me indoiescu, cà-i placu banii de la romani; e bine, atunci placa-i si pretensiunile ce au dreptu ale face parintii eleveloru romane.

— Ce felu de pretensiuni? replicà directricea.

— Esempli gratia: in fia-care pensionatu, unde se afla eleve romane, sè fia si profesori romani pentru religiune, pentru limba, pentru istoria. Mergu mai departe: déca intr'unu pensionatu majoritatea eleveloru sunt romane, atunci mamele copileloru sè pretinda, cá tóte obiectele sè se propuna romanesce. Ce felu? Nu ve place? aflatu, cà esagerezu? Nu ve temeti, dómneloru: pretensiunea acésta e cea mai justa din lume.

— Nu-ti perde cumpetulu! observà Zoi-tia; déca ti-se arata degetulu, nu cere mân'a intréga. Suntemu de acordu, cà in pensionu nu se invétia cele ce dici dta: dar te rugàm sè nu-ti uiti, cà pensionulu e mai cu séma pentru limbele de salonu. Au dóra dta esti de parere, cá copilele nóstre sè nu mai invetie nici nemptiesce, nici frantiuzece, nici ungu-resce?

— Ba da: sè invetie cu Ddieu, si sè invetie bine mai alesu limb'a francesa si italiana, surorile dulci ale limbei nóstre; dar numai invetiatur'a acestora sè nu fia in detrimentulu limbei materne; numai invetiatur'a limbeloru straine sè nu fia fara altu scopu, decâtu acel'a d'a ceti *romanuri*, d'a conversá numai in acele limbe straine. Apoi, rogu-ve dómneloru, nu me mai omoriti cu asiá numit'a limba de salonu! Adeverat'a limba de salonu pentru domniórele Dvóstre este *limb'a romana*. Apoi de ce sè nu vorbiti óre romanesce prin salónu? Credeti-mi, cà sunteti dominate de unu prejudetiu, care nu ve face nici o onóre. Ce-i lipsesce limbei romane, cá sè nu póta figurá si din-s'a prin salónu? Lipsesce-i óre armonía? espresionile, intorsurele mladióse, ori ce-i lipsesce? Ati invetiaturu de la straini a ve despretiú limb'a si v'o despretiuiti mai reu decâtu strainii. Lasati-ve, pentru numele lui Ddieu, de acestu pecatu; nu ve mai faceti de rusine, cá sè ridia lumea de Dvóstre!

Me aprinsesem. Ascultatórele mele gasira cu cale, a-mi comandá unu paharu de apa, cá sè me mai recorescu. — Bine faceti, càci mi se uscasc gútulu de atát'a vorba! Beui ap'a si eram sè continuu cá mai susu.

Dar dóm'n'a Despina mi-taià cuventulu si me rugà s'o mai lasu si pe D-ei sè vorbésca.

Am cedatu, cà n'aveam incatràu. Dóm'n'a Despina incepù in modulu urmatoriu:

— Eu din parte-mi aprobu cele audite pana aici. Sè lasàm in se scól'a si invetiaturile din scóla si sè trecemu la celealte parti ale educatiunii. In rëndulu trecut u ne-ai pus nisce întrebàri de totu ciudate. Ti-aduci aminte de vorb'a cu economí'a casei, cu bucatari'a, cu piati'a si cu croitul. Asiu dorís sè te esplici si in asta privintia, cá sè-ti cunóscemu si aici resónele.

— Me voiu esplicá si speru, cà veti remané satisfacute. Am vediutu eu, cà nu v'a parutu bine de întrebàrile ce cutezai a ve adresá cu referintia la economí'a casei; dar sè ne întiegemu la cuventu si lucrulu indatu va capetá alta fatia.

— Sè vedemu!... reflectara frumósele mele ascultatóre.

— E bine, sè vedeti. Asiá este, cà Dvóstre aveti de gându sè faceti din copilele Dvóstre mame de familia?

— Asiá este!

— Sciti acum, care este misiunea mamei de familia? Afara de îndatorirea ce-o are d'a contribuí la crescerea copiiloru, dins'a e chiamata sè conduca economí'a casei si sè fericésca cas'a prin chivernisirea ei. Prin urmarea fiitóre mama de familia, pentru a-si puté impliní sacr'a misiune, trebuie sè se inzestreze de timpuriu cu totu felulu de cunoscintie practice.

Vai de acea familia, unde bucatari'a si téguirea celoru de traiu sunt lasate numai in grij'a domesticiloru! Acolo nu numai cà nu póte fi vorb'a de nici unu felu de economisare, dar risip'a iá dimensiuni nepomenite. Vétr'a bucatari'ci se póte asemená cu o grópa fara fundu, care inghite pe nesimtite tóte agonisintiele si arunca a supra familiei blastemulu saraciei cu tóte funestele lui urmàri. Pe de alta parte, o mama de familia, care nu pórtu insasi economí'a casei, dispune in totu-d'a-una de atát'a timpu libera, in câtu nu scie cum sè-lu mai întrebuinteze. Vediendu-se la totu momentulu torturata de ból'a uritului, ea trebuie sè-si caute distractiuni si petreceri. Tóte aceste costa bani, fórte multi bani. Éta o nóua cauza de ruina in economí'a familiara. Am dreptu, ori ba?

Tóte trei dómnele facura unu semnu de

aprobare; éra directricele pensionatelor se prefăcea, că nu asculta la cuvintele mele.

Am continuat astu-felu :

Diceati acum dice dile, că ficele Dvóstre n'au să se faca cusatoresc. Eu încă n'asiiu dori că să se întemple asiá ceva; dar cu tóte astea sunt de parere, că aceea nu e o adeverata mama de familia, care nu se pricepe la croitul si cusutul hainelor. A se folosí de croitorii si de modista la tóte nimicurile, va să dica a vânturá finantiele familiare fara lécu de crutiare. Ce se va alege de acea casa, unde mam'a de familia siede cu diariulu de moda in mâna si comanda ce se i să faca, si cum să i se faca efectele necesarie, fara cá dins'a să aiba vre-o ideia despre cantitatea de strofa si despre adeveratul pretiu alu muncii? Si aici lips'a de ocupatiuni aviséza pe femei la distractiuni, la petreceri si la lucsu.

Éta, dómnelor, urmările educatiunii ficeilor Dvóstre. Mai spuneti-mi acum, că ficele Dvóstre n'au să ajunga nici bucatarosc, nici cusatoresc, nici preocupat!

— Dar apoi invétia-ne cum să facemu? dişe Rucsandra.

— Cum să faceti? Sè nu ve mai multiamiti cu aceea ce ati facutu pana acum; să ve convingeti odata pentru totu-d'a-una, că pentru purtarea economiei casei nu sunt de ajunsu numai *cartile de bucate si diuarele de moda*. — Dvóstre inse-ve aveti să ve faceti in asta privintia institutórele copilelor; di si nópte să le invetiati cum să crutie, cum să chivernisésca si cum să se ferésca de lucsu si de resipa. Fiti sigure, că nici dómn'a *Bachstelzenberger*, nici onor. D-ei colega, nu ve potu inlocuí in acésta opera. La partea practica a educatiunii copilelor Dvóstre nu cautati modelele prin salónele din orasiu, ci scoboriti-ve in colib'a tieranului si imitati cele ce vedeti acolo. Fetele romane de la tíera, candu sunt de maritatu, au cea mai mare desteritate la tóte lucrurile casei, ba chiar si la ale campului.

Ascultati-me, dómnele mele, si fiti firmu incredintiate, că nu ve veti cai nici Dvóstre, nici ginerii Dvóstre. Ascultati-me!

Cu aceste am terminatu. Cele trei dómne se uitau lungu una la alta si nici una din ele n'avú curagiulu d'a-mi contradice. Departe d'a se aretá nemultiamite, dinsele incepura a marturisi una dupa alta, că eu aveam dreptate. Ba mai multu : ele mi-au promis, că se voru silí a pune ideile mele câtu mai curendu in practica.

Acésta promisiune erá pentru mine o

mare magulire. Prinsei curagiu si provocai pe adversarele mele de alta-data a nu se ferí nici pe víitoriu de nisce conversatiuni ca aceste.

I. Al. Lapedatu.

SIREN'A.

Mai multu timpu nu me vei tine
Langa tine
Ca p'unu orbu
Desmierdările-ti să sorbu.

Căci vedu bine, o sirena,
Că 'n catena
Astadi sunt
Cātu uitu totu dupa pamentu.

Gândulu meu in aste dile
Câte sile
N'a 'ncercatu
Vrendu să uitu ce-am adorat.

Mintea mea mi dişe : Du-te
Cātu de iute
Nu mai stá
Si 'napoi nu te uitá!

A mea ánima robita
Me invita
Sè nu plecu
Si-aici vecinicu să petrecu.

Pana 'n fundu asiiu bé nectarulu
Din paharulu
Ce-mi presinti,
Dar m'opunu astei dorinti.

Eu cunosc cu fericire
In zimbire
Tu ascundi
Candu in sufletu-mi petrundi.

Scíu ce cursa mi se 'ntinde
Candu descinde
Dulci priviri
Din ochi plini de amagiri.

Chiam cá marturu cá să spuna
Cast'a luna —
Ce-mi diceai
Candu la sinu-ti me 'ndulciai.

Si de câte-ori in nópte
Tainici siópte
Ai graitu
L'alu meu spiritu ametitu.

Acum dar — candu ór'a suna :
Diua buna
Scump'a mea,
Nu speru a te mai vedé.

câtu dins'a. Voiu scôte pe Aureliu din catusiele ei, si lu-voiu supune invingerii mele. De ce nu? Cu ce este ea mai tinera? Cu putînu? Si cu ce e mai frumoasa? Cu nimica. Asiá dara voiu pune planulu meu numai decâtu in lucrare. (Se asiedia la mésa si scríe.) Aceste cuvînte adresate catra Aureliu de siguru nu voru remané fara efectu, ci in scurtu timpu lu-voiu vedé la picioarele mele. Acuma sè-i-le tramitu. (Trage clopotielulu.)

Scen'a V.

Cleopatra si Jeanu.

Jeanu : Poruncesce . . . (la o parte.) Óre ce titula sè-i dau? . . . Dómne ajuta! . . . (Cu voce innalta.) Poruncesce, ilustrinitate!

Cleopatra : (la o parte.) Ce servitoriu cultu! Scíe sè te intituleze dupa cuviintia.

Jeanu : (la o parte.) Precum se ve de am potrivitu bine titul'a, càci i place. Asiá mi se pare, cà titularea acést'a totusi nu e unu lucru asiá de greu, precum mi-am intipuitu : n'ai decâtu sè dai ffa-caruia unu titlu mai mare decâtu ce-i compete si pe toti i-ai impacatu.

Cleopatra : Éta o epistola. Vei predá-o domnului tineru. (I da epistol'a.)

Jeanu : Intielegu. (Cleopatra ese.)

Scen'a VI.

Jeanu singuru.

Intielegu? . . . Ba cucu sè fíu, de intielegu eu ceva din tóta treb'a acést'a! . . . O dómna, séu ce-i cei, mi-a datu o epistola s'o dau domnului tineru. Dar care este acel'a? Acuma sunt la noi mai multi tineri. Dumnedieu scíe dara caruia s'o dau. Mai bine va fi, déca voiu scríe numele tuturor pe câte unu petecu de harthía, si aruncandu-le in o pelería, voi scôte unulu, si-apoi o sè dau scrisórea aceluia. Pré bine. Asiá voi si face . . . (Merge catra mésa. Ia péna cá sè scríe.) Dar ce vorbescu eu verdi-uscate? Cum le voi scríe, déca nu scíu scríe! . . . Ce sè facu dara? Voiu esi, si pe care lu-voiu gasí mai antâiu, aceluia i-o voiu dá. Déca nu va suná lui, va predá-o celuilaltu. Asiá, asiá! . . . (Pornesce catra usia.)

Scen'a VII.

Jeanu si Ulpianescu.

Jeanu : (la o parte.) Éta omulu meu! O sè predau lui epistol'a. (Cu voce nalta.) Tocmai am plecatu sè te cantu.

Ulpianescu : Pe mine.

Jeanu : Da, da.

Ulpianescu : Pentru ce? Dóra ilustritatea sa domnulu Cicarescu te-a tramisu sè-mi ofere-unu postu?

Jeanu : Fere 'n postu! Ferésca-me Dumnedieu

sè-ti aducu eu o veste asiá de rea! Fere 'n postu! Ferele se punu numai pe talhari, ér postulu si mai alesu postulu mare, inca numai atunce e bunu candu a trecut.

Ulpianescu : Tu imbecile . . .

Jeanu : Eu in Beciu. N'am fostu de candu-su pe lume. Dar pentru ce voiesci sè me tramiti acolo, Tódere?

Ulpianescu : Toderu esti tu. (Cu emfasa.) Eu sum Tarquiniu Superbu Ulpianescu.

Jeanu (Cu aceea-si emfasa.) . . . Vérdia-acra.

Ulpianescu : (seriosu.) Mei, despre ast'a sè nu mai cutedi a face mentiune!

Jeanu : Minciuna! Dar ast'a nu-i minciuna. O scíe totu satulu.

Ulpianescu : Apoi scíe, dar acuma ti-poruncescu silentiu.

Jeanu : Sila? Nu trebue sè mi faci sila. Voiu tace eu si fara ast'a. Celu putînu, déca vei ajunge domnu mare, me vei ajutá si pe mine.

Ulpianescu : Da, da. Inse dísesi, cà ai plecatu sè me cauti. Ce vrei dara sè-mi spuni?

Jeanu : Nimica.

Ulpianescu : Asiá dara pentru ce ai voitu sè me cauti?

Jeanu : Pentru cá sè-ti predau acésta epistola. (O scôte din busunariu.)

Ulpianescu : Epistola?

Jeanu : Dá si inca frumusica. In ast'a scíu cà nu este vorb'a nici de fere, nici de postu.

Ulpianescu : Cine ti-a datu-o!

Jeanu : De buna séma nu niste cicari, de unde ai asteptatu, ci o fíntia mai dragalasia.

Ulpianescu : Cine, cine?

Jeanu : O dama frumoasa.

Ulpianescu : O dama frumoasa? Care? Ilustritatea sa, magnificentia sa, spectabilitatea sa, séu dóra mari'a sa?

Jeanu : Un'a din aceste.

Ulpianescu : Inse care?

Jeanu : Care? . . . Un'a cam asiá. (Aréta prin mimica statur'a si tali'a Cleopatrei.) Una care ambla cam asiá. (Imitéza mersulu ei.) In sfirsitu un'a . . . Dar éta cetesce scrisórea. (I-o preda. Ulpianescu o cetesce.) Asiá dara dtale ti-suna?

Ulpianescu : Da, da.

Jeanu : Apoi sè-ti fia dara de bine! (Ese.)

Scen'a VIII.

Ulpianescu singuru.

Totu am auditu eu, cà celu ce s'a nascutu in luna tiapulului, trebue s'ajunga odata omu mare si fericitu. Primu-cancelistu notarialu acuma, dar cine sefe ce voi mai puté fi in vítoriu?! Éta si acuma tocmai de acolo mi-suride noroculu, de unde nu l'am astep-

tatu. Eu m'am dusu sè prindu cicari, si am datu de-unu pesce de auru, de-o mréna — cum i dîcu in satulu meu. Én sè mai cetescu epistol'a! (Cetesce.) „Domnule! Pentru ce esti asiá de rece fatia de mine? Unu amoru constantu ar recompensá apropiarea d-tale. Déca vrei sè scîi, cine sum? uita-te, care dintre d'amele d'aice va purtá adi in peru o flóre galbena!“ (Vorbesce.) Nici o subscriere! Déca cine-va mi-ar spune, cà ore care mi-a scris'o, — i-asiu daru indata tóte datorîile mele! . . . Dar én sè meditámu nitielu, si sè vedemu, care a pututu-o scrie! ? . . . Domnisió-r'a Veronica? . . . Se póte. De siguru a observatu, cà sum unu baiatu frumosielu, de siguru mai frumosu decátu Aureliu . . . Dar nu! Nu potu crede ast'a. Atunce ea de siguru m'ar fi destinsu si in trecutu. Inse ea nici nu me vedea. Alt'a va fi scrisu dara epistol'a . . . Rucsanda? Nu dîcu ba. Candu m'a vediutu pentru prima-óra, a aruncatu pe mine niste ochi cá si piscic'a candu vede laptele. Dar totusi nu póte sè fia dins'a scîfítorea epistolei, càci in casulu acest'a de siguru ar fi intr'ins'a câte-va cuvinte intortocate . . . Cleopatra? Nu credu. Ast'a predica totu virtute si morala! . . . Cine dara? De siguru Virginia. M'a vediutu copi'l'a, si farmecile mele au si cucerit'o. Asiá va fi . . . Vedi, vedi, vedi, ce norocosu sum eu. Cu cicariulu celu micu voiu prinde si pe celu mare, apoi o sè ajungu domnu mare si nu va trebui sè lucru nimica . . . Ce bine va fi! . . . Inse, déca totusi nu ea a scrisu epistol'a . . . E bine, vomu vedé acusi care va avé in peru o flóre galbena?! (Ese.)

(Va urmá)

Iosifu Vulcanu.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Угмь.е.)

Ne va ajunge d'a spune, cà povestitorulu nostru dadu proba de o tari'a intipuirii nesecabile, si desvoltá calitáti de inventiune nemarginita spre a denaturá intr'unu modu purure logicu si purure verosimilu faptele materiale, pré bine cunoscutu si pré bine dovedite, si spre a imbracá intr'unu vestmentu nevinovatu actele cele mai condamnabile.

Cá totu-de-una, si acuma reesi. Conte de Rahon, in mesur'a in care vorbiá Saint-Maixent, simtiea slabindu indoiellile sale, si disparendu-i presupunerile.

Cu câtu istetiulu povestitoru facea mai mare intunericultu in giuru de sine: cu atât'a ascultatorulu seu incredietoru credea mai multu, cà vede lumin'a stralucindu mai tare.

Sufletele de totu frumóse si nobile au adese ori niste aparintie, pe cari le primescu dreptu realitáti.

Amorulu loru ardietoru este asiá de infocatu pentru adeveru, încátu refusa d'a crede in reu, indata-ce reulu prinde a se ascunde dupa intunecimile ipocrisiei si a pune pe fati'a sa masc'a virtutii mincinóse.

Din tóte aceste pentru elu urmá convingerea, cà Saint-Maixent a pututu sè face niste necuviintie grele, dar cà dinsulu n'avea sè se acuse nici o fapta rusinósa, nici cu o crima infamanta.

Espressiunea rece si aspra a fetei sale se schimbá din ce in ce, intocmai cum se topesce ghiati'a sub radiele totu mai calde ale sórelui.

Acésta fatia straluciá de bunetate generósa si de compatimire petrundiátore, in momentul in care marquisulu incheiá pledarea sa lunga prin aceste cuvinte:

— Acuma, domnule conte, scîi tóte. Judeca-me! Ce sum pentru dta?

Contele Rahon intinse manile sale fugarului si esclamá cu o voce adancu emotiunata, pe candu lacrimile de induiosiare curgeau róndu pe róndu pe fati'a sa:

— Esti o ruda pe care o iubescu. Esti unu óspe de o suta de ori binevenitu!

— Ah! Dumnedieu sè fia binecuventatu! Dta nu te mai indoiiesci de mine! — gângavi Saint-Maixent innaltiandu spre ceru o privire ce pareá a esprima multiamire!

— Nu, nu me mai indoiiescu. Innaltia-ti capulu, vere, càci in viéti'a dtale nu e decátu nenorocire si nici decátu rusine. Pórta fruntea susu, càci cá si Franciscu I, regele cavaleru, ti-a mai remasu dreptulu de a díce: Totulu e perdutu, afara de onórea!

Saint-Maixent parú atátu de transportatu prin aceste cuvinte cavaleresci, încátu nu-si mai putú stapani emotiunea; elu se aruncá in bratiile contelui, si in decursu de câte-va secunde dinsii se tinura strinsu imbratisiati.

Candu se desfacu acésta imbratisiare, care facú sè palpate langa olalta dóue ânimi asiá neasemeni, si care reuni atât'a sinceritate curata cu atât'a ticalosia infama, contele Rahon continuá:

— Ai suferitu multu, vere, si ómenii s'au purtatu fatia de dta cu nedreptate; inse, déca va voi Dumnedieu si regele, tóte se potu inca indreptá spre bine . . . Cas'a mea, averea mea, iniurierea mea in lume, creditulu meu la curte, le pnnu tóte in serviciulu dtale . . . Comptéza cu totu pe mine!

XVIII.

Locuinti'a noua.

Saint-Maixent vorbi mai multe óre. Erá mai la miédia-nópte, candu se incheiá conversatiunea, la care a luat parte cetitorii nostrii.

Marquisulu, sustinutu de puterea vointiei sale si de energ'ia fórté mare a organisatiunii sale, câtu timpu i trebui spre a-lu lasá sè jóce indresnéti'a comedía de care atêrná mantuinti'a sa si víitorulu seu, se affá de totu slabitu indata-ce si-ajunse scopulu.

Elu se lasá josu pe unu fotelu; o palóre mortala i acoperi fati'a; câte-va picaturi de sudori reci i muiiau radecin'a perului; o slabiciune (de asta-data adeverata) lu-cuprinse.

Contele Rahon, seriosu emotiunatu, facú sè sune unu clopotielu, dupa care aparú indata servitorulu seu de odaia.

I dete ordinu sè aduca numai decátu apa rece, saruri energice, si se apropiá de marquisulu cu niste vorbe serióse, cari lu-readusera in ori in câte-va minute.

— Obosél'a si fómea, — i díse elu, — sunt inimici infricosiati. Omulu celu mai puternicu nu póte luptá in contra loru, far' a fi invinsu. Ti-se va servi unu prandiu in odai'a acést'a, si dupa aceea te voiu conduce in odai'a dtale. Câte-va óre de odihna ti-voru redá tóte puterile.

— In societatea dtale uitu obosél'a si somnulu, — díse Saint-Maixent dupa ce se saturà bine, — dar e probabilu, cà déca m'oiu culcá, voiu dormi cum dorme unu fugaru care n'a inchisu ochii de trei nopti.

— Asiá dara voiu grabi sè te conducu in apartamentulu dtale.

— Deja.

— Scii, cà e o óra de deminétia?

— Asiá dara iérta-me, vere, cà te-am tînutu sè veghiezi asiá tardîu, si fiindu cà eu sum in cursulu de a cere indulginti'a dtale, fà-me demuu a mi-o acordá totu-odata si pentru o crima de les-galanteria, pe care numai incordatele mele ingrigiri — cari me nepadira — o potu face in câtu-va escusabila. Nu te-am intrebatu inca nimica despre vér'a mea?

— Contess'a se afla fórté bine, — respunse contele Rahon. Ea de siguru e culcata si fara ndoiéla se mira fórté de indelungat'a mea convorbire cu unu necunoscutu.

— Necunoscutu? — repetî Saint-Maixent nu fara óre-care supriudere.

— Celu putinu ea asiá crede, — continuà contele, — càci am datu ordinulu ómeniloru sè nu-i spu- na, cà óspele din sér'a ast'a e rud'a nóstra. Mi-reservai mie a-i duce acésta noutate. Vei sarutá mane man'a contesei; va fi fórté fericita de a te vedé, ti-garantezu acést'a; apoi te voiu presintá unei femei frumóse si tinere, rud'a nóstra, care petrece in castelulu nostru.

Saint-Maixent nu cutedià a face vr'o intrebare dóra indiscreta, dar ochii lui schinteiau de curiositate.

— Acésta femeia tinera, — continuà contele, — e graciós'a nóstra verisióra Olimpia d'Aubray, marquis'a de Chavigny. Mi-se pare, cà nu o cunosci.

— In adeveru nici odata n'am vediut'o . . .

— Cu atátu mai reu pentru dta! E vrednica de vediutu . . .

— Dóra betranulu ei barbatu a muritu? — intrebà iute marquisulu.

— Ah! nu, spre nenorocirea ei.

— Dar atunci, cum se póte . . .

— Cà ea sè fia aice, si cà ea se afla singura la noi, — incheià contele. Acést'a e o istoria intréga, pe care inse ti-o voiu povesti mai tardiu.

— Se dice, cà dómn'a de Chavigny e frumósa cà unu ângeru si mai asiá de frumósa cà dómn'a de Rahon, — re'ncepù Saint-Maixent.

— Asiá e, — respunse contele, — cu tóte cà Olimpia si contess'a nu sémena de felu, amendoue sunt niste femei adorabile. Vei vedé mane pe marquis'a de Chavigny si vei judecá . . . dar pazesce-ti bine ânim'a! nu cumva sè faci nebuní'a de a deveni amoro- rosu! Marquis'a póte sè-si astepte inca multu timpu veduví'a, prin urmare si libertatea, si apoi dins'a e in sa-si virtutea.

— Ce-mi vorbesci de amoru, vere! — díse Saint-Maixent intr'unu tonu melancolicu. Am suferitu asiá

de multu, incátu me privescu cà unu betranu, par cà ânim'a-mi este mórtá.

— Te assiguru, cà va renviá, numai veghiéza a supra ei si pastréza-o bine; ocaziunea de a o dá se va ivi dóra in curendu. Indata-ce regele, prin scrisori petente, te va curati de totu de acusatuniile false si nedrepte, cari te ingreunéza in momentulu acést'a, contes'a si eu ti-vomu gasi o féta din familia buna si cu avere indestulitóre, care ti-va aduce dreptu zestre frumseti'a, nevinovati'a, amorulu si averea sa, — ceea ce nu strica nimica, — si va fi falósa d'a puté aredicá vechi'a casa de Saint-Maixent. Tóte aceste voru urmá la timpulu loru. In nóptea acést'a sè nu ne gândimu decátu la somnu, de care vei fi avendu cea mai mare trebuintia.

Contele facù de nou sè sune unu clopotielu, spre a chiamá unu servitoru de odaia. I ordonà sè mérga inainte cu luminári, apoi voi sè 'nsotiésca pe marquisulu pana 'n apartamentulu pregatitu lui.

Acelu apartamentu se aflá in etagiulu primu, la capetulu unei galerii lungi si pompóse, acoperita cu tapiserii flamandese, cari represintau niste sujete de venatóre si de serbári pastoresci.

Se compunea din o antisiambra, unu salonu micu, o mare odaia de durmitu, unu mare cabinetu de toaleta, si dintr'unu altu cabinetu mai micu ce se deschidea in antisiambra, ce trebuia sè fia ocupatu de servitorulu lui Saint-Maixent.

Mobilele din timpulu lui Ludovicu XIII intru- niau o maretia mare si unu gustu din cele mai fine.

Tapiserii de gobelins acoperiau paretii odaii de durmitu. Pe lemnáriile sculptate ale salonului micu erau acatiate mai multe tablouri din scól'a italiana, demne d'a atrage atentiunea unui cunoscatoru.

Tóte aceste formau unu ce completu de odata elegantu fara a fi risipitoru si seriosu fara tristétia. Cele mai mici detaiuri vorbiau de instinctele artistice ale contelui Rahon si ale stramosiloru sei, si probau averea loru fórté mare. Astu-felu, spre a nu citá decátu unulu din acele detaiuri, obiectele cari inze- trau toalet'a erau din argintu massivu si lucrate cu multa predilectiune de cutare mare artistu, inventiacelulu si mai cà rivalulu lui Florentinu Benvenuto Cellini.

In antisiambra, pe unu scaunu de abanos cu spatele innalte, inzestratu cu piele de Cordoue batura cu cuie late de arama, dormiá unu omu, cu capulu plecatu, cu piciórele intinse, cu manile lasate in josu.

Erá Lazaru.

Elu nu cutedià sè se culce fara sè astepte pe domnulu seu, dar somnulu mai puternicu decátu vo- inti'a lui lu-cuprinse, si elu nu mai putù resiste.

— Bietulu flacáu a caditu, — díse contele are- tandu-lu Elu n'are puterea morala a dtale, care in- vinge obosél'a. Mane intendantulu meu lu-va duce sè- si aléga vestminte de tal'a sa din livrelele nóue ale servitoriloru mei, asteptandu cà mai tardîu sè iá colorile dtale, cari sunt mai cá si a mele. Servitorulu meu lu-va desteptá indata si i va spune din partea dtale, cà i dai voia sè se culce. Eu ti-voiu aretá cul- cusiulu dtale.

Contele Rahon deschise usi'a odaii de culcatu. Nóptea erá recorósa. Unu focu curatu ardea in cup- toru, aruncandu o lumina vesela a supra unui patu fórté mare si pomposu.

— Éta cabinetulu de toaleta! — adause contele, conducându pe óspele seu in o odaia din urma, unde se aflau atêrnate o multime de vestminte de tóte colorile si de tóte formele. Avemu mai aceea-si talia; aceste vestminte numai cà mi-au sositu; sunt facute de croitori buni, si credu cà-ti voru stá tocmai asiá de bine, cá mie. Oh! nu-mi multiamí! acest'a nu e nimica, si déca totusi voiesci sè-mi multiamesci candu-va apoi te rogu mai astépta, pana candu stéu'a mea mi-va permite niste servicie adeverate si serióse, ceea ce credu cà nu va intardiá multu. Acuma, vere, nópte buna; ti-poftescu o nópte usióra si odihna buna; aibi visuri fericite si dormi pana la deminétia tardíá! Pe la diece óre voiú vini sè te vedu.

Contele Rahon dicédu aceste vorbe, mai strinse odata man'a marquisului si se retrase.

Saint-Maixent, remasu singuru, se indreptá catra antisiambra spre a adressá servitorului seu felurite recomandatiuni, pe cari le credea trebuincióse.

Lazaru, desteptu mai nainte cu putinu de servitorulu de odaia alu contelui, n'avù nici macaru curagiulu d'a se desbracă; elu se aruncá de totu imbracatu pe patulu cabinetului vecinu, si somnulu seu — interruptu pe unu momentu — reneptu mai puternicu decátu mai nainte.

Marquisulu trebuí sè renuncie iute la speranti'a de a fi auditu de elu; elu se rentórsé in odaia sa, se desbracă, si cu unu simtiementu de placere nespusa se 'ntinsa in lepedúele de pânza fina si pe perinele umflate cu pene.

Nu stinse luminile din candelabrulu cu trei cren-gi, asediatu langa patulu seu; voiá sè adórma cu ochii deschisi, privindu acelu luxu, pe care lu-iubiá mai multu decátu ori ce 'n lume si care i lipsiá de unu timpu atâtu de indelungatu.

Dar pleopele lui se lasara pe ochi fara vointi'a lui; cugetele lui devinira confuse; perdù notiunea presentului, cá si a trecutului, si déca mai vediù ceva, acelu'a nu fu decátu visu . . .

XIX.

Deminéti'a prima.

Erá diua mare candu Saint-Maixent si-deschise ochii.

O vesela radia de sóre, ce trecea prin un'a din ferestile cu patrate de costoru, viniá sè se jóce cu perdelele rosie ale patului colossalu.

Marquisulu se redicá pe cotu, si-preamblá privirile in giuru de sine, si nu se putù impedecá d'a ride, vediendu fati'a comica si purtarea curiósá a lui Lazaru, care nu sciea, cà este observatu.

Servitorulu, rasu de curendu, frisatu cu ingrigire, erá imbracatu in o livre pompósa nóua in colorile contelui Rahon: rosiiu, negru si auriiu.

Elu stetea in picióre, inaintea unei oglindi innalte, in care persón'a sa cam massiva se reflectá din capu pana 'n picióre: si-priviá candu fati'a, candu celalalte parti ale corpului, luandu-si positiuni, facédu grimasuri, rotundiendu-si bratiele, si in fine spunendu-si — prin espressionea radiósá a fizionómiei sale, — cà examenulu adancitu alu feluriteloru frumuseti ale individualitáti sale i procurá o satisfactiune viua si fara nori.

— Lazare! — i díse Saint-Maixent dupa ce si-

petrecù câte-va secunde privindu grotesc'a comediá, ce-i oferíá servitorulu seu fara scirea sa.

— Domnule marquis? — esclamá ex-amantulu Simionei Raymond fugindu la patu.

— Éta ce superbu ai devinitu! — response Saint-Maixent cu unu tonu seriosu.

Lazaru si-luá o positiune îngâmfata.

— Domnulu marquis e fórté bunu, — adause elu indata. Eh! Dumnedieulu meu, da, fisiculu póte trece inca, de si e cam obositu de aventurile si neplacerile nóstre binisioru prolongite. Dar sub aceste haine nóue, nu mai sum de recunoscutu, si speru cà déca Dumnedieu mi-va lungi viéti'a, me voiú preface cu totulu nu peste multu si voiú devini ceea ce am fostu . . .

— Cum ti-place locuinti'a acést'a?

— Ah! domnule marquis, ce casa! banii curgu aice cá si ap'a din isvoru! Servitorii sunt mai bine nutriti decátu aiurea domnii. E o adevérata tíera de Cognac! Ce bine ar fi de amu puté remané aice!

— Vomú remané.

— Multu timpu?

— Atât'a câtu ni va placé.

— Asiá dara nici odata nu ni va placé sè iesimu d'aice. Dar domnulu locu-tútoru civilu avé-va bunulu gustu d'a ne lasá in repausu aice?

— Incátu pentru elu, nu avemu d'a ne teme. Verulu meu, contele Rahon, precum scii, omu fórté puternicu la curte, me ia sub protectiunea sa si cauta a complaná lucrurile mele, prin urmare si ale tale.

— Fia binecuventatu si resplatitu cò fórmu meriteloru sale, acestu domnu escelentu! — esclamá Lazaru cu bucuriá. Ah! la draci! cum me voiú ingrasiá! cu atâtu mai vértosu, cáci umilit'a mea persóra se va bucurá de niste ingrigiri fórté mari . . .

— In onórea carui santu? — intrebá marquisulu rídiendu.

Lazaru response cu netrebničia:

— Putere-asíu avé curagiulu sè marturisescu domnulu marquis, cà sub acoperementulu acestui castelu eu am o amanta?

— Puté.

— Lucrulu pare necreditu, scíu bine; dar mi-permitu a intari domnulu marquis, cà e adevérulu celu mai curatu.

— Dar de unde cunosci pe acésta amanta?

— Ah! acést'a e o cunoscintia vechia . . . o cunoscintia din Paris . . . Anastasia Gaudin, prim'a femeia de odaia a dómnei contesse . . . Ea nu e frumósá, nici in prim'a tineretie; are inse niste calitáti serióse si me afla vrednicu a me onorá cu o bunavointia mai fara margini.

— Anastasia Gaudin, de care pare-mi-se cà acuma si eu mi-aducu a minte, nu este ea óre o mare féta bruneta si cam stricata de versatu?

— Stricata cá unu ciuru, domnule marquis, de siguru, ceea ce strica multu frumsetii sale.

— E dins'a de multu timpu in serviciulu dómnei contesse?

— Celu putinu de cincí, siese ani.

(Va urmá.)

S A L O N U :

Calindarul septemanei.

Dumin.	3 15	E. 2 d. P. a Tomei. c. p. Nicita.
Luni	4 16	cc. pp. Iosifu Poet., Platon, Teon.
Marti	5 17	ss. mm. Claudiu, Diedor, Victor.
Mercuri	6 18	s. p. Eutichiu, c. Platonida.
Joi	7 19	s. p. Georgiu Mit. ss. mm. Caliopiu.
Vineri	8 20	ss. ap. Irodion, Flegont, Ermu.
Samb.	9 21	s. m. Eupsichiu. c. p. Vadim.

Din Bucovina.

— Cernauti 4 aprile. —

Stimate domnule redactoru !

Petrunsu pana 'n atomulu celu mai subtilu alu inimei mele de nemarginit'a iubire catra patria si natiune, invapaiatu de simtiemintele cele mai divine — ce pote numai se patrunda corpulu omenescu — in urm'a incorporarii acestoru idei sacre in finti'a mea, cu amaratiunea si durerea lui Jeremia voiu se deplangu starea cea misera a poporului romanu bucovinenu — voindu a atrage prin acesta si pe altii la compatimire si indurare; — cu entusiasmulu si bucuri'a lui Archimedes voiu se strigu din resputeri „εὐρεκα!“ candu voiu vedé vr'o raza de imbunatatire a acestei stari misere — sperandu, ca strigatulu meu debilu pote va patrunde urechile unora; — in urma, cu energi'a si curagiulu lui Mutiu Scaevola voiu se-mi bagu man'a mea in flacarile patimiloru si ale reutatoru ce iniurescu a supra acestui poporu directu seu indirectu, — casunandu-i si preparandu-i astu-felu ruinulu.

Amu amintitu in unulu din numerile trecute a pre stimatei Dvostre foi, ca miseri'a poporului romanu bucovinenu si-are caus'a sa mai alesu in: Egoismulu si indiferentismulu acelora, in a caroru mani conducetore s'a incrediutu si se increde viitoriulu lui; mai departe in beutur'a rachiului, si in urma in slabitiunea poporului romanu insu-si. Acum voiu se scotu la ivela o radia de lumina din intunericu, unu mustru de conducere adeveratu parintesca, unu modelu de sacrificiu pentru binele poporului romanu bucovinenu:

Inca in anulu trecutu a infintiatu generosulu parochu din Volovetu in districtulu Radautiului s. f. sa dlu Constantinu Tarangulu o societate in comun'a sa, care intru adeveru va aduce rezultatulu doritu la timpulu seu. Statutele acestei societati numite: „Dragosiu“ erau pana 'n estu anu asiá intocmite, ca membrii ei puteau se fia numai satenii Voloveteni; in estu anu inse s'au modificatu intr'acolo, ca me ubrii ai societatii respective potu se fia si alti amici si binevoitori — se 'ntielege de sine romani, dupa cum ni aréta acesta §-ulu 4.

Me simtu deci indatoritu de a ve rugá, multu stimat domnule redactoru, binevoiti a publicá §-le cele mai necesare pentru inscrierea membriloru la acesta societate, pentru ca prin acesta speru, ca on. publicu romanu va sprigini intreprinderea pre laudabila a venerabilulu si marimosulu domnu C. Tarangulu prin oferte materiale de ori si ce natura:

Statutele

societatii scolare „Dragosiu“ din Volovetu in Bucovina.

I. Numele si resiedintia societatii.

§. 1.

Societatea scolei populare porta numele „Dragosiu“ si-si are resiedinti'a in Volovetu.

II. Scopulu societatii.

§. 2.

Societatea acesta are de scopu: de a sprigini copiii sirguinciosi, inse de parinti sermani intru inaintarea in invetiamentulu elementariu prin oferire:

- a) de carti trebuinciose scolare si alte mijloce de invetiamentu;
- b) de unele vestminte necesare si
- c) de unele ajutorinti banesci ca stipendii anuale.

III. Mijlocele societatii.

§. 3.

Spre ajungerea acestui scopu dispune societatea de unu fondu, care se compune:

- a) din colectiuni binevoitore, facute in cerculu amiciloru scolei respective;
- b) din contribuii periodice a membriloru acestei societati;
- c) din legate si donatiuni;
- d) din adaugerea unoru percente de la capitulu imprumutatu;
- e) din veniturile intreprinderiloru arangiate in folosulu societatii.

IV. Membrii.

§. 4.

Societatea acesta se compune din membrii comunei Volovetu de confesiune gr. or. precum si din alti amici si binevoitori. Dupa modulu contribuiiloru sunt acestia in calitate de membri:

- a) ordinari;
- b) fondatori; si
- c) onorari.

§. 5.

Membri ordinari sunt toti acei madulari ai comunei Volovetu, cari contribuescu anualu spre scopulu societatii celu putinu 1 fl. v. a.

§. 6.

Membri fondatori sunt toti aceia, ce-au oferitu spre scopulu atintitu celu putinu 5 fl. v. a.

§. 7.

Membri onorari sunt toti aceia, ce se distingu prin unu zelu remarcatu relativu la scopulu societatii.

Urméza inca mai multe paragrafe, cari inse nu intereséza pe on. publicu si pentru acea nici nu le voiu induce. Ceea ce inse merita a fi amintitu, este tendinti'a cea frumoasa a infintiatorulu acestei societati, de a incuragiá pe câtu se pote de multu junii scolari prin tote cele trebuinciose pentru frecuentarea scolei,

ceea ce se exprima in paragrafele 19 lit. b), 24, 25, 26, mai alesu inca in paragrafulu 27 unde se dice că : „dupa impregiurări comitetulu pôte acordá cu consensulu membriloru fondatori chiar unu stipendiu pentru unu scolaru volovetenu bravu si capace, carele-si continua studiile la alte scoli superioare, si a nume pana si va castiga alte ajutore.“

Acestui esemplu frumosu ar fi sè-lu urmeze cei mai multi dintre preotii nostri romani bucovineni, si atunci de buna sèma poporulu nostru in vr'o câte-va zecenii s'aru mantui, s'aru emancipá din manile faroniloru egipteni. Dara spre acestu scopu e necesara : indulgentia, perseverarea, suferirea de feliurite neplaceri, lupt'a cu feliurite obstacule, ér aceste tóte ceru numai decátu sacrificarea comoditatii, a egoismului, indiferentismului etc. etc.

Nu potu incheia acestu tractatu fara de a felicitá din inima pe marinosulu presiedinte a societătii „Dragosiu“ dlu Constantinu Tarangulu, si a-i urá conformu cuvintelorु scripturei : „Unde-ti e comóra, acolo ti-i si inim'a“ inmultirea tesaurului nationalu in inim'a sa si propagarea lui, sporu bunu si progresu in intreprinderea sa marétia!

P. S. Domnii ce voru a se 'nscríe cá membrii la Societatea respectiva, sè se adreseze la Societatea „Arborosa“ tramitiendu si ofertele sèu taxele.

Constantinu Morariu.

Iosifu Mán.

— Portretulu pe pagin'a 161. —

Avemu asiá de putine ocazioni sè vorbimu in fói'a nóstra despre Romanii din Maramuresiu! Din tóte partile avemu corespundinti; numai in Maramuresiu nu se gasesce nici unu condeiu, care sè se puna in serviciulu culturai nationale. Par cá Romanii de acolo au incetatu cu deseversire a simti romanesc. Par cá elementulu romanescu s'a stinsu de totu.

Dar, spre norocire, nu este asiá! E dreptu, cá inteligenti'a nóstra de pe acolo n'are de felu consciinti'a demnitătii nationale; inse poporulu e „Romanu verde cá stejarulu.“ Elementulu romanescu dara nu s'a stinsu inca. Numai conducatorii acestui elementu se afla pe cai gresite.

Scimu si cunóscemu noi positiunea grea a inteligintiei nóstre din Maramuresiu. Dar acésta nu-i pôte servi dreptu scusa in negligarea culturai simtiintelorु nationale, — cáci acésta positiune grea e comuna intregi inteligintie romane din tóte partile.

Inse pe alocurea inteligenti'a nóstra are mai multa energia nationala, dar cea din Maramuresiu nu are, cáci i lipsesece, — crescerea nationala.

Éta dara reulu ce trebuie vindecatu!

Barbatulu alu carui portretu lu-publicámu in nrulu de fatia, si a carui mórte s'a anunoiatu si prin fói'a nóstra, apartinú uneia din principalele familie romane din Maramuresiu, care s'a nobilitatu inca pe timpulu regiloru din cas'a Anjou-eniloru.

Iosifu Mán fu nascutu la Saraseu, in Maramuresiu, la 31 jan. 1817. Parintele seau, Vasilie, a fostu unulu de frunte in comitatu, vice-comite; ér mama-sa Elena Jura, érafi fic'a unei familie nobile romane mai importante. — Studiá in Sighetu, Leuce, Agria,

Posionu si Clusiu. Apoi intrá in serviciu comitatensu, ocupandu feliurite functiuni si in feliurite timpuri, pana ce in urma ajunse comite supremu si cá atare si muri.

Cá diregatoru fu esactu, dreptu si promptu; cá politicu — liberalu; cá parinte — unu modelu; in vietia sociala placutu, veselu, abundantu in glume...

Cá Romanu? A avutu si dinsulu caracteristic'a confratiloru nostrii din Maramuresiu. A fostu — pesimistu.

Cu tóte aceste, trebuie sè constatámu, cá dinsulu a produsu multe profituri pentru romanimea din acele parti.

CE E NOU?

Cris'a orientala se apropia de deslegare. Guvernulu englesu a subscrisu protocolulu presintatu de Russi'a, inse a declaratú cá in casulu de cumva ar erumpe resboiulu intre Russi'a si Turci'a protocolulu nu va fi obligatoru pentru ea. Protocolulu s'a presintatu acuma Turciei, s'o subscrisu si ea; Gorgiacoff a indreptatu la Constantinopole unu ultimatu, in care pretinde cá Turci'a sè subscrisu pana 'n 14 l. c. protocolulu, cáci din contra va incepe resboiulu. Turci'a inse nu-lu va subscrisu. — Asiá dara resboiulu e la usia.

Bismarck, infricosiatulu cancelariu alu Germaniei, se va retrage. Acést'a e noutatea cea mai importanta in politica. Ce sè fia caus'a, nu se scie. Se scriu si se vorbescu multe, inse nimene nu scie adevverulu. Faptulu e cá elu se duce.

Camer'a Romaniei s'a ocupatu in dóue siedintie de raportulu comitetului de 7, alesu pentru darea in judecata a fostiloru ministrii. Din cei unu-spre-diece ministrii acusat, comitetulu mantinú numai cinci : L. Catargi, E. Florescu, Al. Lahovary, Mavrogheni si Maiorescu. Camer'a mai adause si pe dlu B. Boerescu. In urma se alese comisiunea insarcinata d'a sustiné acusarea inaintea curtii de cassatia. Curiosu inse, cá cei alesi nu voira sè primésca. Astu-felu tragedi'a incepe a devini comedia.

O crima grozava. Cetimu in „Cur. de Iasi“ : Ni se relatéza, cá unu locutoru, ducéndu-se la Romanu cu o parchia boi pentru a-i vinde, a inseratu la Bozieni si s'a opritu aici la cantonulu nr. 1, care este celu mai aprópe de Roman, pentru a petrece nópte. A dóu'a di diminétia multiumi cantonistului de ospitalitate si si-urmá drumulu. La intórcerea sa din orasiu, unde si-vénduse boii, cantonistulu i esi 'nainte, lu-intrebá de resultatu si-lu invitá a remané la elu, fiindu deja tardiu si mai alesu c'avea bani cu sine. — Locutorulu primí oferirea cu recunoscintia. Nóptea, pe candu nenorocitulú obositu de drumu, dormiá dusu, cantonistulu impreuna cu soti'a sa, cari erau deja intielesi, se sculara, lu-ucisera, i luara banii, si apoi i aruncara cadavrulu intr'unu zemnicu. A dóu'a di, copil'a criminaliloru care nu dormiá si care vedise consumandu-se crim'a, in naivitatea ei, intrebá pe muma-sa, ce facuse acelu omu de l'au ucisu? Nevést'a aretà acést'a barbatului, si amendoi in unire, temendu-se cá nu voru pute impune tacere copilei loru si cá astu-felu voru fi descoperiti, n'au gasitu nimic mai bunu de facutu pentru a-si ascunde crim'a decátu de a comite una noua, si multu mai orabila de

câtu cea d'antâiu. Ei asteptara pana sér'a, si atunci aruncara pe nenorocit'a loru fica in cuptorul rosii de jaraticu si o inadusira acolo. A dóu'a di nisce carausi cari treceau pe acolo au voitu sè intre in cantonu pentru a-si aprinde lulele. Usi'a erá incuiata. — Batura, dar nici unu respunsu. Mirosulu greu alu acestei fripturi omenesci ametise pe criminali, dar acelu mirosu strabatendu si prin crepaturele usiei si ferestreloru desteptá curiositatea celoru de afara cari, fortiandu usi'a si intrandu in intru remasera inmar-muriti la descoperirea ce facura. Unu picioru alu nenorocitei victime remasese afara din cuptoru si elu se vedea inca. Criminalii, prinsii a supra faptului nu-si negara crim'a si fura tradati justitiei.

Societati si institute.

Despre adunarea „Albinei“ din Sibíu amu mai primitu o corespundintia, care inse contine totu cam cele impartesite in nrulu trecut. Numai sirele din urma le vomu reproduce : „Scimu, cá in partile ungarice directiunea lucra prin asiá numitii barbati de incredere; cu tóte aceste intrebâmu, óre n'ar fi consultu cá sè se infintieze si o filiala in partile acestee? Poporulu de aici a contribuitu in cea mai mare parte la infintiarea institutului. Credemu deci, cá dorint'a nóstra n'ar fine justificata.“

Literatura.

„Poesii“ de Scurtescu, Bucuresti 1877. Este cam o luna de dile, de candu sub acestu titlu a aparutu la Bucuresti o culegere de poesii. Si ce s'a intemplantu? Diuarele din capitala României, cari facu tacerea pescelui la aparitiunea lucrârilor literare, de asta-data cá prin exceptiune incepura a publicá dârde-séma despre acésta lucrare. Sciti pentru ce? Pentru cá in cartea dlui Scurtescu se afla si unele poesii politice. Asiá dara diuarele politice, conformu grupului politicu, caruia apartinu, au vinitu sè laude séu sè atace activitatea poetica a autorului. Asiá se face critic'a in Români'a. E bine, are Scurtescu talentu? Éta intrebarea! Trebuie sè respundemu : „da.“ Dinsulu are unu nedisputabilu talentu poeticu. Varietatea in expresiuni, simtirea adanca, insufletirea sa pentru idei si idealuri, multele idei originale si bune, ce se revêrsa din lucrârilile sale probéza acést'a de ajunsu; dar talentulu seu poeticu se vede si din acea putere ne'nfrênata, acea ferbintiéla palpítanda, ce domnesce in poesiiile sale. (Din cari reproducemu un'a in nrulu de fatia. Red.) Durere, cá acestu focu abundantu nu e infrênatu totu-de-una de unu simtiementu esteticu mai finu si de unu tactu artisticu. Si durerea nóstra e cu atâtu mai mare, cu câtu lips'a semnalata se observa unui scriitoru care lucra deja de diece ani pe campulu literaturei nationale. Ce dauna e pentru unu scriitoru lips'a unui criticu seriosu si indreptatoru, se póte constatá si cu acést'a ocaziune. Éta unu june cu talentu, de care putini s'au ivitu de diece ani incópe pe Parnassulu romanu, si totusi elu nu póte sè repórté unu succesu completu, cáci elu n'a avutu decâtu numai amici cari sè-lu totu laude, si i-a lipsitu cu dese-vêrsire unu criticu, care sè-i fi atrasu atentiunea si la gresielile sale, cá sè le póta evitá. Déca dlu Scurtescu ar fi avutu asemene criticu, si i-ar fi aretatu culegerea mai nainte de a o publicá, acél'a i-ar fi spus, cá

poesiiile de categori'a „bivolariloru“ nu sunt menite d'a ocupá locu in asemene carte. Atunce autorulu ar fi datu publicului unu numeru mai micu de poesii, inse ar fi datu unu buchetu de flori frumóse si fara maracini. E bine, abstragêndu de la acésta, ne simtimu indemnati a chiamá atentiunea publicului a supra acestei carti, cáci talentulu autorului merita incuragiare si recunoscintia. G.

Carti nóue : „Principie pentru scrisóra si pronunsierea limbei romane“ de Dem. I. Popilianu, licentiatu in litere, Craiova 1876. — „Manualu de istori'a universalá antica cu geografi'a respectiva, pentru usulu eleviloru de ambele sexe din scólele secundare publice, de M. Michaescu, professoru de istoria si geografia in scól'a centrala de fete in Bucuresti. — De acél'a-si autoru au mai aparutu urmatórele dóue carti : „Manualu de istoria universalá media“, — si „Manualu de istoria universalá moderna“ pentru usulu acelora-si invetiacei si invetiacele. — „Carte de lectura pentru clasele gimnasiale inferioare, redactata de I. V. Russu, Sibíu 1876. — „Suspine“ culegere din incercârilile poetice de Baicoianu. — „Versulu lui Stefanu celu mare“, de Alboteanu. — „Indicatoru generalu alu comptabilitáti generale a statului romanu“, de E. Gradisteanu. — Din Craiova primiramu dóue brosiure. Un'a e intitulata : „Femeia-virtute“ si contine discursulu rostitu de dlu dr. I. C. Dragescu la inmormentarea Alesandrinei Haralambu, — a dóu'a e érási unu „Cuventu funebru“ rostitu cu acésta ocaziune de parintele Branescu. — La Galati, in editur'a diuarului „Vocea Covurluiului“, a esitu de sub pressa romanulu : „Vrajitórea Rosiá“ séu „Mórta si Viua“, de Xavier de Montépin, tradusu de St. P. Burghelca, 3 tomuri mari. Pretiulu a tustrele 4½ fl. v. a. — „Regin'a“ de Lamartine a esitu in traducere romana, facuta de dn'a Zoe Tesio in Bucuresti. — „Cursu de literatura“, partea I, Prosa, pentru usulu scóloru secundare de ambele sesuri, de N. Drocu-Barcianu, professoru si directoru alu gimnasiului din Giurgiu. Pretiulu 1 leu. — „Constantinu Basarabu Brancovénu“, tragedia in cinci acte de I. M. Soimescu, a esitu la Bucuresti.

Cuthia de epistole.

— *Respunsuri.* —

9. Note romanesci. Note romanesci se potu procurá prin dlu I. C. Tieranu, comerciantu in Oravitia.

13—14. Geografia si istoria. Mi-permitu a avisá pe dnii invetiatori, cá atâtu „Istori'a generala“ de Cernatescu, — cátu si „Istori'a universalá de Mandicescu“, — apoi „Geografi'a fisica, politica si istorica“ de Butoianu, tóte din Români'a — se afla de vendiare la mine in Oravitia. — *I. E. Tieranu.*

— *Intrebâri.* —

15. Pentru notari. De se afla o carte, care sè cuprinda legile notariale si altele relative la sfer'a acésta, in limb'a romana: binevoiti a-mi impartesi pe acést'a cale, unde si ce-i e pretiulu. — *Simeonu Rotaru.*

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tierrei nr. 39.